

GLAZBOTERAPIJA I DJECA S POSEBNIM POTREBAMA

SAŽETAK

Još od starih vremena (stare civilizacije, antičko doba) vjeruje se da glazba ima veliku moć nad čovjekom, da ona može liječiti ili učiniti čovjeka boljom osobom. Novijim znanstvenim istraživanjima pokazalo se da glazba doista izaziva kod čovjeka određene fiziološke promjene te može pomoći kod izraženih socijalnih, emocionalnih, fizioloških i intelektualnih problema, ali ipak nije tako moćna kao što se nekad vjerovalo. I djeci s posebnim potrebama želi se pomoći glazboterapijom, a glazba pritom treba poslužiti za opuštanje, poboljšanje motoričke koordinacije, motiviranje za izvođenje fizičkih vježbi, poticanje samopouzdanja i samopoštovanja, poboljšanje govora, komunikacije ili za poticanje djeteta na suradnju. Postoji tzv. receptivni i aktivni pristup u glazboterapiji. Pri aktivnom pristupu tu je još i niz različitih metoda od kojih su istaknute Orffova metoda i kreativna glazboterapija u kojima je središnja aktivnost glazbena improvizacija. Tim metodama želimo posvetiti posebnu pažnju u našem izlaganju jer se čini da su jednako primjerene svoj djeci bez obzira na vrstu poteškoća koje ona imaju.

Ključne riječi: djeca s posebnim potrebama, glazbena improvizacija, Orffova metoda, kreativna glazboterapija

Uvod

Djecu s posebnim potrebama uvodi se u glazbene aktivnosti iz terapijskih razloga, dakle, misli se da glazba može pomoći u svladavanju poteškoća koje su izražene kod pojedinog djeteta. Koliko glazba doista može pomoći da dijete poboljša svoje fizičko i psihičko zdravlje teško je odrediti i u tom se pogledu još uvijek ne mogu dati precizni odgovori. Određeno terapijsko djelovanje glazba sigurno ima, ali ne može se reći da glazba može izliječiti ili učiniti čovjeka boljom osobom. U doba starih civilizacija i u antičko doba vjerovalo se da je to moguće pa tako znamo za vjerovanje koje je vladalo u staroj Kini da se uz savršenu glazbu mogu regulirati odnosi među ljudima jednako kao i odnosi između ljudi i prirode (Rojko, 2002, 18). Starogrčki filozofi smatrali su da glazba može odigrati bitnu ulogu u odgoju te da će mladi ljudi koji se bave glazbom postati kvalitetnije osobe. Posebno su se cijenili dorski napjevi.¹ Za frigijske se tvrdilo da izazivaju uzbuđenost i strastvenost a za hipofrigijske da djeluju oslabljujuće i štetno na čovjeka koji ih izvodi ili sluša (Aristotel, 1988, 269-270). Slična vjerovanja preuzeli su i srednjovjekovni glazbeni teoretičari pa je tako Johannes de Grocheo tvrdio da će glazbena vrsta „chanson de geste“² pomoći starijim ljudima, radnicima i pripadnicima nižih staleža da lakše podnesu svakodnevne patnje, „estampida“³ će zaštititi mlade ljude od loših misli, „ductia“⁴ od strasti, a „cantus versualis“⁵ ogadit će nerad neradnicima (Riemer, 1970, 49. prema: Rojko, 2002, 19.).

¹ U antičkoj Grčkoj melodije su se zasnivale na trima osnovnim ljestvicama: dorskoj (kreće se od e1-e, silaznim smjerom), frigijskoj (od d1-d) i lidijskoj (od c1-c). Prema grčkim teoretičarima svaka od tih ljestvica ima svoj izražajni karakter, u vezi s kojim je i Platonova teorija o moralnom efektu glazbe (tzv. „učenje o etosu“) (Plavša, 1981, 27-28).

² CHANSON DE GESTE (franc. pjesma o junačkim djelima), francuska srednjovjekova epska pjesma (XI-XIII stoljeće) koju su izvodili autori ili profesionalni glazbenici (žongleri). Najčešće se izvodila uz pratnju vielle. (Ajanović, Ivona: „Chanson de geste.“ U: Kovačević, K. (ur.) (1977). *Muzička enciklopedija*, I. sv. Zagreb: JLZ, 316-317).

³ ESTAMPIDA (provansalski, možda od starofr. estampir što znači zvučati; franc. estampie, tal. istampita; lat. stantipe), srednjovjekovni svjetovni instrumentalni oblik koji je bio u upotrebi u XIII i XIV stoljeću (Ajanović, Ivona: „Estampida.“ U: Kovačević, K. (ur.) (1977). *Muzička enciklopedija*, I. sv. Zagreb: JLZ, 539).

⁴ DUCTIA je plesna forma njegovana u instrumentalnoj glazbi XIII stoljeća. Srodna je estampidi, ali je nešto manja po opsegu.

U novije vrijeme više se ne govori o nadnaravnoj ili magičnoj moći glazbe, ali se i dalje vjeruje da glazba može snažno djelovati na čovjeka, pa se ona koristi i u medicinske, odnosno terapijske svrhe. Liječenje glazbom nazvano je glazboterapijom (engl. music therapy), dok su osobe koje se time bave nazvane glazboterapeutima. Prvi glazboterapijski postupci počeli su se provoditi u Americi nakon drugog svjetskog rata kad su vlasti angažirale profesionalne glazbenike i glazbene amatere da izvode glazbu po bolnicama širom zemlje kako bi se pomoglo psihički oboljelim ratnim veteranima. Glazbenicima je bila potrebna dodatna edukacija za takav rad pa su se zbog toga za njih organizirali brojni seminari, a 1950. godine osnovano je i Nacionalno udruženje za glazbenu terapiju (National Association of Music Therapy)⁶. Danas u svijetu ima mnogo udruženja i ustanova za glazboterapiju.

Glazboterapija je u početku bila namijenjena samo odraslima, ali se kasnije počela koristiti i u radu s djecom. To se odnosilo prije svega na djecu s posebnim potrebama, iako je moguće glazboterapiju provoditi i s djecom koja nemaju neke izraženije poteškoće. Za svoj rad glazboterapeuti trebaju odabrati određenu glazboterapijsku metodu. Najčešće se odabire neki od već postojećih, svjetski poznatih i priznatih postupaka. Ovdje ćemo podrobnije prikazati metode koje se temelje na glazbenoj improvizaciji jer se upravo one čine primjerene za rad s djecom s posebnim potrebama.

Načini uključivanja djece s posebnim potrebama u glazbene aktivnosti

Glazboterapijom se djecu ne uči o glazbi nego se preko glazbe pokušava ostvariti određena komunikacija kako bi se uočilo kakve su poteškoće određenog djeteta te da bi se pomoglo u jačanju njihovog fizičkog, mentalnog, društvenog i emocionalnog zdravlja. Dijete može imati poteškoća u govoru, s koordinacijom pokreta, može biti slijepo ili gluho, imati poremećaj funkcije pluća i srca ili cerebralnu paralizu. Osim tjelesnih oštećenja, pojavljuju se i određene poteškoće u učenju, problemi s izražavanjem emocija, poteškoće u komunikaciji, manje ili više izražena mentalna oštećenja. U svim tim slučajevima nastoji se uz pomoć glazboterapije umanjiti poteškoće i to onako kako pojedinom djetetu najbolje odgovara.

U okviru glazboterapije dijete može reproducirati, stvarati, improvizirati ili slušati glazbu. Te aktivnosti provode se u skupini ili individualno. Skupnu glazboterapiju dobro je primjenjivati kad se u aktivnosti istovremeno nastoji uključiti veći broj djece. Johnn Pellitteri (2000, 382-383) ističe da skupna glazboterapija ima najčešće sljedeće značajke:

- u skupni rad uključeno je od četvero do osmero djece;
- uz glazboterapeuta uz djecu je obično još jedna osoba koja nije uvijek profesionalni glazboterapeut;
- glazboterapeut najčešće svira na glasoviru ili na gitari;
- djeca sviraju na instrumentima koje mogu držati u rukama, npr. štapići, zvečke, ili tamburin;
- ako djeca sviraju na većim instrumentima (ksilofonima ili kongama) onda ne sviraju na njima svi istovremeno nego se u tome izmjenjuju;

⁵ CANTUS VERSUALIS je strofična srednjovjekovna pjesma koju su izvodili trubaduri i truveri. Namijenjena je prvenstveno mladima.

⁶ Združivanjem Nacionalne udruge za glazboterapiju i Američke udruge za glazboterapiju (osnovane 1971. godine) nastala je 1998. godine Američka glazboterapeutska udruga (American Music Therapy Association - AMTA).

- djeca često imaju svoje pojedinačne nastupe i tada slobodno improviziraju na glazbenom instrumentu;
- svaki se glazboterapijski sastanak obično sastoji od tri dijela: uvodne pozdravne pjesme, središnjih aktivnosti (pjevanje pjesama, sviranje na instrumentima, kretanje prema ritmu melodije) i završne pjesme za doviđenja („Good Bye“ song).

Individualni rad organizira se kad dijete ne može funkcionirati u skupini, kad previše ometa rad skupine ili pokazuje izraženu agresivnost. Prednost je individualne glazboterapije u odnosu na skupnu u tome što se može posvetiti mnogo više pažnje potrebama pojedinog djeteta. Pri individualnom pristupu radi se fleksibilno, bez unaprijed strogo određenih faza po kojima će se odvijati aktivnosti. Svaki od tih dvaju pristupa ima prednosti i nedostatke te je najbolje kad ih se može kombinirati (Pellitteri, 2000, 382).

Postoje tzv. receptivne i aktivne metode u glazboterapiji. Kod prvih djeca dolaze u susret s glazbom putem slušanja, a drugima djeca aktivno sudjeluju u glazbenim aktivnostima pjevanjem ili sviranjem.

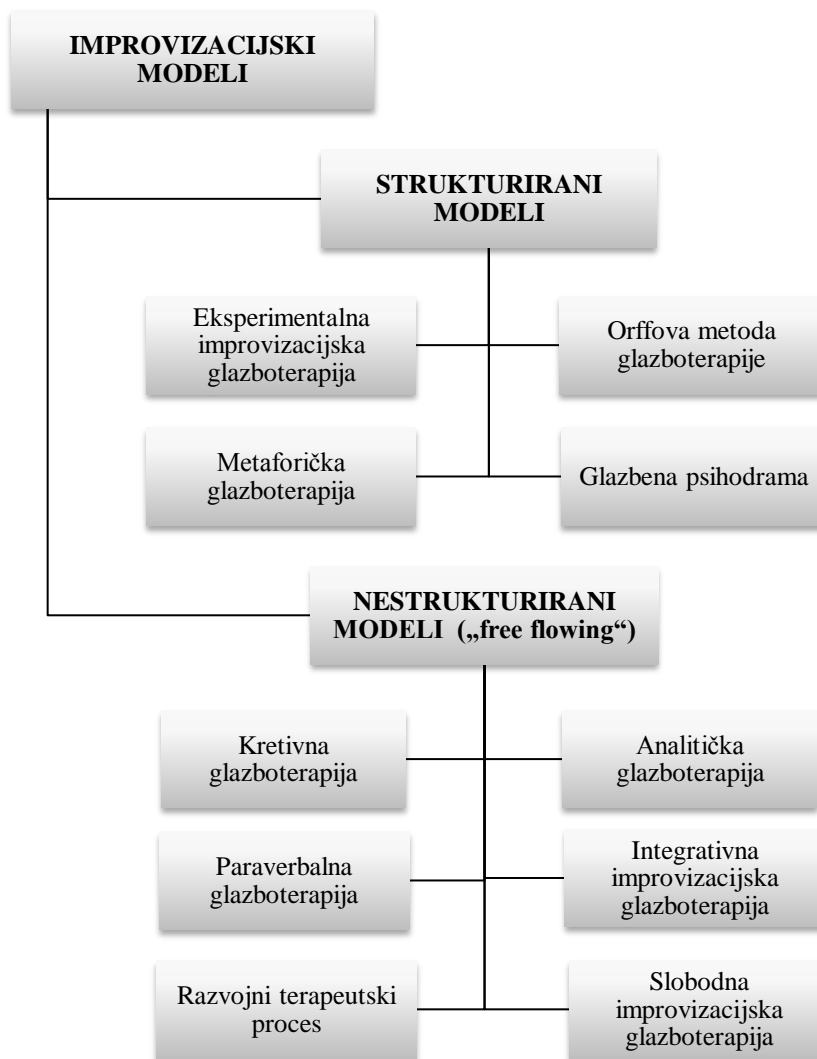
Receptivni pristup koristi se za opuštanje, u prigodama kad djeca imaju problema s izražavanjem emocija ili nakon bolnih operativnih zahvata. Nakon ili za vrijeme slušanja glazbe djeca mogu na neki način reagirati na ono što su čuli. Mogu se uz glazbu samo potpuno opustiti, mogu se kretati uz nju tj. izvoditi improvizirane plesne pokrete. Od djece se može zatražiti da uz glazbu i govore, prisjećaju se svojih doživljaja ili da iznose svoj doživljaj odslušane skladbe. Glazba koja se sluša može biti snimljena ili se može izvoditi uživo. Pri odabiru glazbe koju će dijete slušati pristupa se individualno. Polazi se od one vrste glazbe koja je tom djetetu posebno bliska. To je možda klasična glazba, ali je možda i popularna, rock ili neka druga vrsta. „Konkretnu provedbu, konkretan izbor glazbe morat će obaviti sam glazboterapeut na licu mjesta i možda neće moći dva puta upotrijebiti isti postupak i istu glazbu“ (Rojko, 2002., str. 25.).

Pri aktivnom pristupu djeca sviraju, improviziraju, stvaraju nove pjesme, pjevaju. Taj je pristup dobar za djecu kod koje je verbalna komunikacija otežana, kao što je npr. slučaj kod autistične djece ili kad se želi utjecati na razvoj koncentracije, društvenih vještina, psihomotorike (djeca s cerebralnom paralizom), a primjenjiv je i u radu sa zdravom djecom. Aktivni pristup koristi se i za dijagnosticiranje stupnja emotivnih smetnji kod djeteta. Prati se kakav je odnos između terapeuta i djeteta tijekom glazbenih aktivnosti, kakva je glazbena komunikacija te zaključuje ima li dijete manje ili veće emotivne smetnje, odnosno je li dijete manje ili više autistično.

Improvizacijski modeli glazboterapije

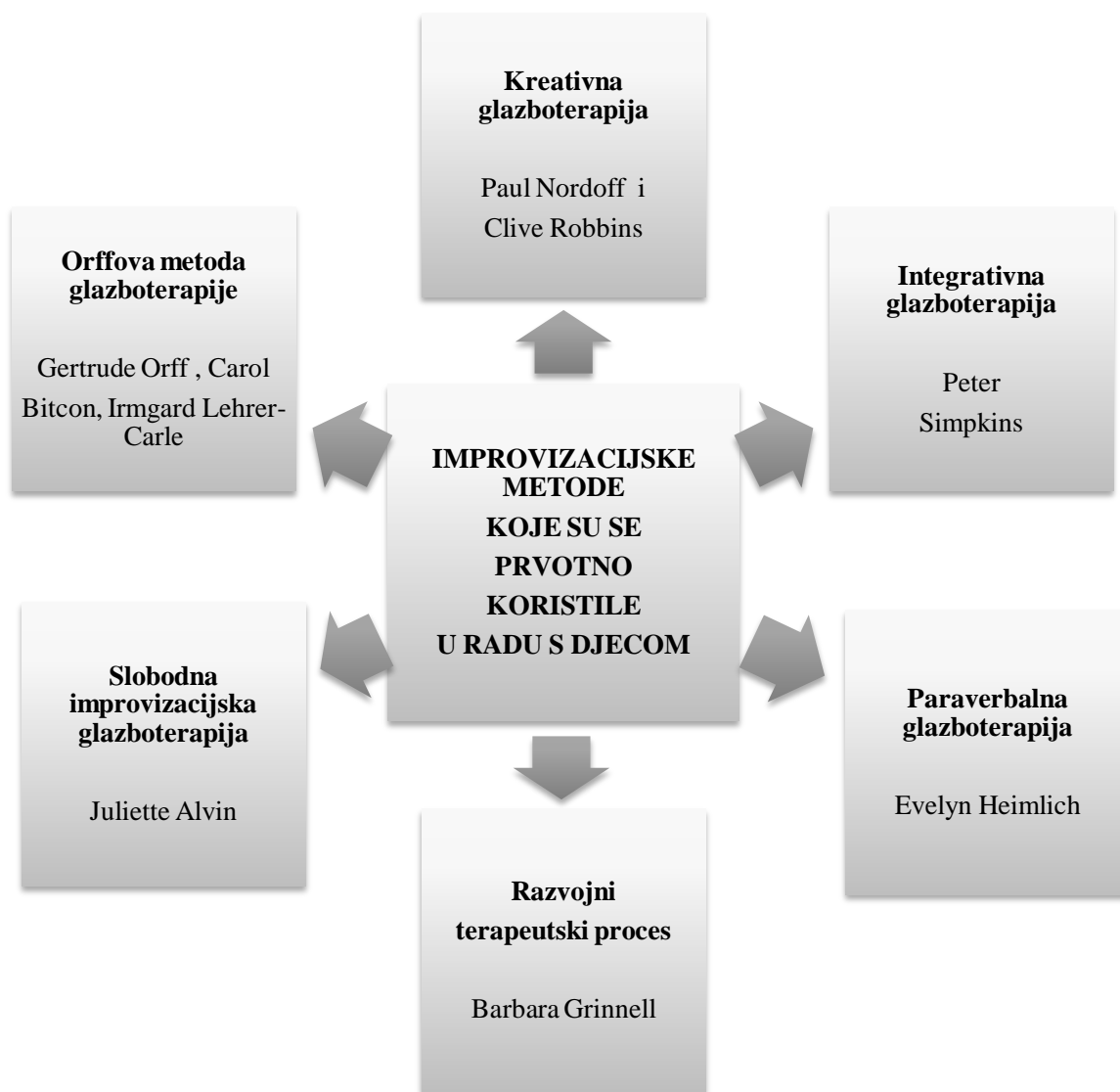
Improvizacijski modeli glazboterapije zasnivaju se na aktivnom pristupu i glazbenoj improvizaciji (slika 1) te obuhvaćaju velik broj metoda koje Bruscia (1988, 1) svrstava u dvije osnovne skupine. U jednoj su metode koje su strogo strukturirane i glazboterapeut precizno određuje tijek svakog susreta te način na koji će se provoditi glazbene aktivnosti. Radi se uglavnom u skupini. Vrlo je istaknuta Orff metoda glazboterapije.

U drugoj su skupini metode kod kojih je vrlo malo toga unaprijed određeno, dakle, nisu strogo strukturirane i provode se najčešće individualno. Djetetu se omogućuje da usmjerava glazbene aktivnosti u onom smjeru koji njemu odgovara, a glazboterapeut se prilagođava situaciji i nastoji što više komunicirati s djetetom glazbom. Najpoznatija metoda u toj skupini je kreativna ili Nordoff-Robbins metoda glazboterapije.

Slika 1: Improvizacijski modeli prema Kennet E. Bruscia

Neke od tih metoda bile su osmišljene prije svega za rad s djecom pa su tako kreativna, integrativna i Orffova metoda glazboterapije bile namijenjene svoj djeci s posebnim potrebama, dok se slobodna improvizacijska glazboterapija u početku koristila u radu s autističnom djecom, a paraverbalna te razvojni terapijski proces s djecom koja imaju problema u komunikaciji ili određene emocionalne poremećaje (slika 2). Djeci su većinom bili namijenjeni nestrukturirani ili tzv. „free flowing“ modeli (Bruscia, 1988, 21). Jedini iz skupine strukturiranih modela ovdje je Orffova metoda glazboterapije.

Slika 2: Improvizacijske metode koje su se prvotno koristile u radu s djecom i njihovi utemeljitelji

Orffova metoda

Orffova metoda glazboterapije nastala je na inicijativu njemačkog liječnika Theodora Hellbrüggea koji se bavio proučavanjem ranih simptoma razvojnih odstupanja i dijagnostičkih instrumenata uz koje bi se moglo lakše ustanoviti kompleksne poteškoće u razvoju kod djece mlađe dobi. On je smatrao da u svom radu ne može doći do značajnijih rezultata samo uz pomoć medicine već mu je potrebna i pomoć psihologa, psihoterapeuta, pedagoga, pedijatar, socijalnih radnika pa i glazboterapeuta. Hellbrügge je želio omogućiti djeci s posebnim potrebama uključivanje u glazboterapiju koja bi se temeljila na Orff-Schulwerku. Za pomoć je zatražio Gertrudu Orff⁷ koja je sudjelovala u osmišljavanju nove Orff metode glazboterapije te dugi niz godina i provodila tu metodu u Dječjem centru u Münchenu⁸

⁷ Gertrude Orff bila je supruga Carla Orffa. Dugi niz godina radila je u Dječjem centru u Münchenu, a od 1980. godine održavala je i brojne seminare na kojima je osposobljavala glazboterapeute za rad na Orffovoj metodi.

⁸ Dječji centar za djecu i mladež s posebnim potrebama u Münchenu (Kinderzentrum München) utemeljio je 1960. godine Theodor Hellbrügge. To je trenutno najveći centar socijalne pedijatrije u Njemačkoj.

(Voigt, 2003, 1). Uz Gertrude Orff osmišljavanju i provođenju nove metode značajan su doprinos dale još i Carol Bitcon te Irmgard Lehrer-Carle.

Orffova metoda glazboterapije temelji se na Orff-Schulwerku, koncepciji koju je skladatelj Carl Orff počeo osmišljavati dvadesetih godina prošlog stoljeća.⁹ Prvo izdanje „Schulwerka“ pod nazivom *Ritamsko – melodijske vježbe* Orff je objavio 1930. godine uz pomoć svoje učenice i suradnice Gunild Keetman. Orff-Schulwerk je koncepcija koja polazi od toga da se dječje glazbene aktivnosti trebaju provoditi u atmosferi koja nije natjecateljska. Djeca sudjeluju u aktivnostima prije svega zbog toga što osjećaju zadovoljstvo dok ih izvode. Osnovni materijal za glazbene aktivnosti su pjesme, igre, stihovi i ples. Dok se pjeva ili recitira djeca mogu izvoditi pratnju na glazbenim instrumentima. Najčešće se pratnja izvodi na udaraljka (drveni štapići, bubnjevi, zvečke, triangli i sl.), ali i na melodijskim instrumentima kao što su metalofoni, ksilofoni ili blok-flaute. Ti su instrumenti, inače, poznati pod nazivom „Orffov instrumentarij.“¹⁰ Djecu je moguće okupiti i u manje orkestre u kojima svako dijete svira neki drugi instrument.

U Orff-Schulwerku glazba je povezana s pokretom, plesom i govorom. Takav pristup glazbi prisutan je i u Orffovoj metodi glazboterapije. Osim toga, iz Orff-Schulwerka preuzeti su glazbeni instrumenti te improvizacija koja u glazboterapiji postaje središnji element i uključuje sponatanu igru jednako kao i stvaranje glazbe. Zanimljivo je da se, osim instrumenata, u igri koriste i razne igračke (krpene lutke, lopte, šalovi i dr.). Djecu koja nisu raspoložena ili nisu u stanju svirati na nekom instrumentu aktivira se tako da se igraju s instrumentima (Voigt, 2003, 3). Najčešće se koristi skupni oblik rada, dok se individualni koristi samo kad je neko dijete vrlo agresivno ili mu ne odgovara rad u skupini.

Svaki susret s djecom započinje uvodnim predstavljanjem i pozdravljanjem kako bi se djecu potaknulo na međusobnu interakciju. Kad se osjeti da su djeca spremna za sudjelovanje u središnjoj aktivnosti, terapeut im nudi početnu glazbenu ideju na temelju koje se provodi glazbena improvizacija. To može biti neki ritam, melodija, zvuk, pokret i sl., na koje djeca spontano kreiraju svoj odgovor. Odgovore koordinira terapeut tako da se najčešće izmjenjuje skupno muziciranje i improviziranje jednog djeteta. Svako se dijete nastoji podsticati da u aktivnostima pokaže svoj maksimum dok se u skupnoj aktivnosti nastoji postići što bolja usklađenost. Nakon sudjelovanja u improvizaciji, s djecom se razgovara o postignutim unapređenjima ili se ponavljanjem već izvedenih aktivnosti pokušava još više razviti vještina pjevanja, sviranja i improviziranja. Za kraj susreta terapeut predstavlja još jednu završnu ili oproštajnu aktivnost u koju se opet i djeca aktivno uključuju (Bruscia, 1988, 11-12).

Ciljevi koji se nastoje postići primjenom Orffove glazboterapije s jedne su strane specifični i ovise o obilježjima i potrebama određenog djeteta, a s druge su opći i jednaki za svu djecu. Specifični ciljevi mogu se odrediti tek nakon što se ustanovi s kakvim se poteškoćama nosi određeno dijete i koje su njegove potrebe, dok su opći ciljevi uvijek isti, a to su razvoj dječje razigranosti, spontanosti i kreativnosti (Bruscia, 1988). U radu se njeguje odnos razumijevanja i prihvaćanja dječjih ideja i inicijative.

⁹ 1924. godine Orff je zajedno s Dorothee Günther u Münchenu osnovao školu za gimnastiku, glazbu i ples („Güntherschule“). Tu je počeo provoditi u djelo svoje zamisli o povezivanju glazbe i pokreta.

¹⁰ Orff je u svom radu prvo koristio postojeće instrumente (najčešće glasovir, violu i violončelo), ali od početka svog rada na Orff-Schulwerku imao je namjeru proširi paletu zvukova i omogućiti djeci sviranje na nekim drugim, manje zahtjevnim instrumentima. Prvotna ideja bila je osmisлити instrumente po uzoru na indonezijski Gamelan orkestar, ali kako je na poklon dobio jednu afričku marimbu, odlučio je upravo od tog instrumenta napraviti sličnu, ali jednostavniju verziju. Bio je to „ksilofon“, a uskoro je izrađen i „metalofon“ koji je bio manjih dimenzija od ksilofona i građen od metala.

U Orffovu glazboterapiju uključuju se djeca s različitim razvojnim poteškoćama. To mogu biti djeca s mentalnom retardacijom, oštećenim vidom ili sluhom, s poteškoćama u govoru, autistična djeca, a mogu se uključiti čak i djeca s cerebralnom paralizom. Posebnu skupinu predstavljaju djeca do godine dana starosti kod koje je primijećeno postojanje određenih razvojnih poremećaja. U aktivnosti koje se provode s malom djecom često se uključuju i njihovi roditelji (Voigt, 2003, 6).

Kreativna glazboterapija

Kreativna glazboterapija (Creative Music Therapy), poznata i kao Nordoff-Robbinsova metoda, razvila se pedesetih i šezdesetih godina 20. stoljeća na osnovi sedamnaestogodišnjega tinskog rada Paula Nordoffa, američkog skladatelja i pijanista te Clivea Robbinsa, učitelja djece s posebnim potrebama. Njihova suradnja započela je 1959. godine u Engleskoj, u školi Rudolfa Steinera („Sunfield School“) gdje je Clive Robbins radio kao učitelj djece s posebnim potrebama. Nordoff se tom prilikom jako zainteresirao za Robbinsov rad te se i sam odlučio posvetiti radu s takvom djecom (Howat, 2006, 3; Brinjilf, 1998, 7-8). Zajednički rad započeo je u Engleskoj provođenjem eksperimentalnog istraživanja pod vodstvom Herberta Geutera. Svoj rad nastavili su zatim zajedno, prvo u Americi, a onda i u nekoliko europskih zemalja (Njemačka, Nizozemska i Italija). Godine 1974. godine vratili su se ponovno u Englesku gdje su osnovali i Nordoff-Robbinsov centar za glazboterapiju. Takvi centri kasnije su otvoreni i u brojnim zemljama širom svijeta (SAD, Australija, Njemačka, Japan, Novi Zeland, Južnoafrička Republika).

Velik utjecaj na Nordoffa i Robbinsa imale su ideje Rudolfa Steinera, utemeljitelja i antropozofije i waldorfske pedagogije¹¹ koja se zasniva na antropozofskom pogledu na svijet. Steiner je isticao da svako pojedino ljudsko biće ima pravo razviti se do svojih krajnjih mogućnosti pa se zato ta pedagogija često naziva i odgojem k slobodi. Nordoff i Robbins su, jednako kao i Steiner, smatrali da svi ljudi imaju urođenu osjetljivost za glazbu. I ljudi koji boluju od određenih mentalnih i psihičkih bolesti mogu doživljavati glazbu i na neki način reagirati na nju. Na osnovi tih i drugih Steinerovih ideja Nordoff i Robbins su zajednički osmislili svoj novi pristup glazboterapiji.¹²

Nordoff-Robbinsov pristup usko je vezan i uz humanističku psihologiju iako nije nastao izravno pod njenim utjecajem. Clive Robbins bio je vrlo kritičan prema biheviorističkim teorijama koje su 1960-ih i 1970-ih godina prevaldavale u glazboterapiji i pedagoškim istraživanjima te je zaključio da humanistička psihologija najviše odgovara tom novom pristupu. Humanistička psihologija usmjerena je na cjelovit razvoj osobe. Abraham Maslow jedan je od predstavnika humanističke psihologije, a njegovu teoriju o hijerarhiji čovjekovih potreba smatrali su Nordoff i Robbins posebno značajnom za njihov rad i u potpunosti je prihvaćali.

Kreativnom glazboterapijom nastoji se razviti komunikacija, samoizražavanje, humani odnosi, izgrađivati snažnije osobnosti, poboljšati osobna sloboda i kreativnost te ukloniti patološke obrasce ponašanja (Bruscia, 1988, 2). Ona se primjenjuje u radu sa svom djecom, bez obzira na vrstu i izraženost poteškoća. Tako se primjenjuje u radu s djecom koja imaju poteškoće u učenju, u izražavanju emocija, s autističnom djecom, s djecom koja imaju određena tjelesna ili mentalnih oštećenja, ili kod djece s poteškoćama u govoru.

¹¹ Prvu je waldorfsku školu Steiner osnovao 1919. godine u Stuttgartu. Danas ovakve škole postoje u mnogim gradovima širom svijeta, a Hrvatska ima waldorfske škole u Zagrebu i Rijeci.

¹² Prva knjiga koju su zajednički objavili Nordoff i Robbins nosi naslov „Glazboterapija za djecu s invaliditetom,“ a prvo izdanje je objavio Steiner Press.

U radu se najviše koristi glazbena improvizacija kojom se gradi međusobni odnos djeteta i terapeuta. Čitavo vrijeme dijete ima mogućnost aktivno sudjelovati u glazbenoj interakciji, odnosno izravno komunicirati glazbom. Svaki terapijski sastanak bilježi se zvučno ili slikovno te se potanko analizira (Howat, 2006, 6-7).

Kreativna glazboterapija može se provoditi individualno ili u skupini s više djece. U skupnoj terapiji (slika 3) djeca pjevaju pjesme, sviraju na udaraljka, žičanim ili puhačkim instrumentima te na njima izvode razne instrumentalne aranžmane. Sudjeluju i u stvaranju ili improviziranju glazbe, u igrama, uz glazbu izvode pokrete, a sudjeluju i u malim glazbenim dramama koje su skladane baš za glazboterapijsku namjenu.

Slika 3: Grupna glazboterapija u Nordoff-Robbinsovom centru (New York – SAD)
<http://steinhardt.nyu.edu/music/nordoff/photos/>

Iako se smatra da je skupni rad vrlo značajan, pogotovo u procesu socijalizacije, u kreativnoj glazboterapiji naglasak je ipak stavljen na pojedinačnu terapiju (slika 4) jer se pojedinačnim pristupom može više voditi računa o konkretnim potrebama pojedinog djeteta. Ta vrsta terapije sastoji se najčešće od triju faza. Prva predstavlja glazbeni susret s djetetom i ona je preduvjet za provođenje bilo koje tehnike ili postupka. U toj fazi na prvom je mjestu promatranje djetetovih reakcija na glazbu. Nastoji se uspostaviti kontakt s djetetom, izgraditi povjerljiv odnos, istražiti koje su potrebe i interesi djeteta. U drugoj fazi djecu se potiče na davanje glazbenih odgovora, što znači da ih se uključuje u glazbenu improvizaciju. Terapeut prvo sam improvizira glazbu kojom dijete nastoji potaknuti na davanje odgovora. Kad i dijete izvede neku glazbenu frazu, terapeut je odmah dopunjuje sadržajem koji će joj dati logičan glazbeni smisao. Cilj je te faze pomoći u razvijanju glazbenog vokabulara uz koji će se lakše izražavati stvaranje glazbenog konteksta u okviru kojega će terapeut i dijete surađivati. Posljednja faza obuhvaća razvoj glazbenih sposobnosti, slobode u izražavanju i unapređenje glazbenog dijaloga s terapeutom (Bruscia, 1988, 2-3).

Slika 4: Individualna glazboterapija u Nordoff-Robbinsovom centru (London- Engleska)
<http://www.nordoff-robbins.org.uk/musicTherapy/aboutNordoff-Robbins/index.html>

Zaključak

Djeci s posebnim potrebama treba omogućiti bavljenje glazbom kako bi se umanjile njihove poteškoće te poboljšao osobni rast i razvoj. Glazba sigurno neće moći izliječiti dijete od oštećenja vida, sluha, mentalnih oštećenja, invaliditeta, autizma ili Downovog sindroma, ali će pomoći u emocionalnom prilagođavanju, djelovat će na djecu opuštajuće, a poticati će i na aktivnost te na društvenu komunikaciju (Rojko, 2002, 24). Možemo reći da će glazba svakako poboljšati kvalitetu njihova života. Djeca se mogu susretati s glazbom na mnogo različitih načina, ali upravo aktivni pristup putem glazbene improvizacije omogućuje da čak i djeca s vrlo izraženim poteškoćama u razvoju ostvare svoj potencijal.

Posebno smo u ovom radu isticali metode zasnovane na glazbenoj improvizaciji. Svim improvizacijskim modelima zajednička su nastojanja da se djecu što više uključi u interakciju i da im se omogući glazbeno izražavanje i komuniciranje glazbom. Način rada i sredstva izražavanja nastoje se prilagoditi djetetovim potrebama. Primjenom nekog od opisanih pristupa sigurno ćemo pridonijeti da djeca s posebnim potrebama dožive kvalitetniji i bogatiji život, a moguće je da ćemo im time čak olakšati ili umanjiti poteškoće s kojima se najčešće moraju nositi čitav svoj život.

Djeca s posebnim potrebama danas se sve rjeđe odvajaju u specijalizirane ustanove kako bi što prije došla u kontakt sa svom ostalom djecom. Budući da u vrtićima i školama ta djeca sada dobivaju priliku više se baviti glazbom, važno je da odgajatelji i učitelji steknu znanja i o glazboterapiji.

Literatura

Aristotel (1988.) *Politika* VIII poglavlje, Zagreb: Globus, 255-271.

American Music Therapy Association. Music Therapy and Music Education: Meeting the Needs of Children with Disabilities. Preuzeto 20. rujna 2008. s <http://www.musictherapy.org/factsheets/MT%20Music%20Ed%202006.pdf>

Association for Humanistic Psychology: Humanistic Psychology Overview. Preuzeto 14. rujna 2008. s <http://www.ahpweb.org/aboutahp/whatis.html>

Bruscia, K. E. (1988.) A Survey of Treatment Procedures in improvisational Music Therapy. *Psychology of Music*, 1988, 16, 1-24.

- Bruscia, K. E. (1993.) Music Therapy Brief. Preuzeto 11. kolovoza 2008. s: <http://www.temple.edu/musictherapy/home/program/faq.htm>
- Howat, R. (2006). Nordoff and Robbins: Introduction, Terminology, Context, Philosophy, Key Concepts, History, Contemporary Developments and a Personal View. Preuzeto 20. rujna 2008. s [http://www.nordoff-robbins.com.au/imagesDB/content/RH_MeaningofNordoff-Robbins\(1\).pdf](http://www.nordoff-robbins.com.au/imagesDB/content/RH_MeaningofNordoff-Robbins(1).pdf)
- McFerran, Katrina & Tony Wigram (2007.) A Review of Current Practice in Group Music Therapy Improvisations. *Voices: A World Forum for Music Therapy*. Preuzeto 23. rujna 2008. s <http://www.voices.no/mainissues/mi40007000232.php>
- Nordoff-Robbins Music Therapy. What is Music Therapy? Preuzeto 8. kolovoza 2008. s <http://www.nordoff-robbins.org.uk/musicTherapy/whatIsMusicTherapy/index.html>
- Orff, C. (1963.) Orff-Schulwerk - Past and Future. Mainz: B. Schotts. Preuzeto 12. rujna 2008. s http://www.vosa.org/paul/orff_speech.htm
- Pecoraro Esperson, P. (2006.) The pleasure of being “differently able”: Integration through music therapy in primary schools. *Music Therapy Today*, Vol VII (2), 413-429.
- Pellitteri, J. (2000.) Music Therapy in the Special Education Setting. *Journal of Educational & Psychological Consultation*, 11(3&4), 379–391
- Plavša, Dušan (1981.) *Muzika: Prošlost, sadašnjost, ličnosti, oblici*. Knjaževac: Nota.
- Revolution Health: Music therapy. Preuzeto 14. rujna 2008. s <http://www.revolutionhealth.com/articles/music-therapy/ns-bottomline-musictherapy?ipc=B00519>
- Rojko, Pavel (1999.) Glazbenoteorijska i psihološka uporišta glazboterapije. *Tonovi*. 40, 2002, 17 (2), 17-27.
- Stige, B. (1998.) Aesthetic Practices in Music Therapy. *Nordic Journal of Music Therapy*, 7 (2), 121-134.
- Voigt, M. (2003.) Orff Music Therapy - An Overview. *Voices: A World Forum for Music Therapy*. Preuzeto 8. kolovoza 2008. s <http://www.voices.no/mainissues/mi40003000129.html>

SUMMARY

People have always believed that music has great power over man, that it can heal or make a man a better person. Scientific researches, that have been carried out in recent times, show that music really causes certain physiological changes in a person and can help with the social, emotional, intellectual and physiological problems, but it is not so powerful as once believed. Music therapy also helps children with special needs. Music should serve at relaxing, improving children's motor coordination, motivating, to performing physical exercises, encouraging self-confidence, speech enhancement, communication or encouraging a child's social interaction. There is so called receptive and active approach in music therapy. In the active approach there is still a range of different methods. Orff-method and creative music therapy in which the central activity is musical improvisation being the most prominent. We would like to devote special attention precisely these methods in our discussion because it seems that they are equally suitable to all children regardless of the type of problems that they have.

Key words: children with special needs, musical improvisation, Orff -metod, creative music therapy

Podaci o autoru: Mr. sc. Vesna Svalina, asistentica na Učiteljskom fakultetu u Osijeku, Odsjek za umjetnička područja: Osijek, Ulica cara Hadrijana 10